

Пише: Богдана Кољевић
четвртак, 13 мај 2010 23:34

Светозар Стојановић, српски и светски филозоф и ангажовани интелектуалац, преминуо је изненада 7. маја 2010. у Београду. Светозар Стојановић рођен је 1931. године у Крагујевцу. Дипломирао је 1955. на Филозофском факултету у Београду, а докторирао филозофију 1962. Због дисидентске делатности, заједно са неколико других професора, са Београдског универзитета избачен је „*lex specialis-om*“ почетком 1975., да би се почетком деведесетих вратио на универзитет. Светозар Стојановић био је члан Управног одбора Корчуланске летње школе, која је окупљала најугледније филозофе не само из бивше Југославије него и из иностранства. Као изузетан професор етике и практичне филозофије, Светозар Стојановић предавао је на многим угледним универзитетима широм света, у САД, Великој Британији, Немачкој, Аустрији и Индији. Од 1981. године професор Стојановић био је научни саветник Института за филозофију и друштвену теорију, а касније све до одласка у пензију и директор те институције. Светозар Стојановић био је уредник „Светлости“, уредник листа „Студент“, шездесетих година покретач и главни и одговорни уредник нове серије „Гледишта“, уредник часописа „Филозофија“, од 1964-1974. члан редакције „Praxis“, а од 1987-1990. и главни и одговорни уредник часописа „Praxis International“. Био је члан и редакцијског савета часописа „Philosophy and Social Criticism“, са седиштем у Бостону. 1977. Светозар Стојановић изабран је за члана париског Међународног института за филозофију („Institut International de Philosophie“), чији чланови су између осталих били и Ханс Георг Гадамер, Карл Ото Апел и Лешек Колаковски. Стојановић је био и ко-председник међународне хуманистичке и етичке уније („International Humanist and Ethical Union“) од 1985-1987. са седиштем у Хагу. 1986. године изабран је за академика и хуманистичког лауреата Међународне хуманистичке академије („International Academy of Humanism“), у којој су били и Исаија Берлин, Умберто Еко, Јохан Галтунг, Јирген Хабермас и Ричард Рорти. 1991. изабран је за доживотног члана Клер хол колеџа у Кембриџу. Од 1996. Светозар Стојановић био је изабрани члан Академије за хуманистичка истраживања из Москве. Аутор је седам књига, четири студије и преко 130 чланака. Његова дела преведена су на 14 језика, а највише на енглески, немачки, француски, руски, шпански и јапански. Првенац Светозара Стојановића носи назив „Савремена мета-етика“ (Нолит, Београд, 1964). Следила су дела „Између идеала и стварности“ (Просвета, Београд, 1969.), „Историја и партијска свест“ (ФДС; Београд, 1988.), затим књига „На српском делу Титаника“ (Филип Вишњић и Центар за социјална истраживања, Београд, 2000.).

У периоду 1992.-1993. Светозар Стојановић био је специјални саветник и руководилац

Пише: Богдана Кољевић
четвртак, 13 мај 2010 23:34

саветничког тима председника СРЈ Добрице Ћосића. Када је Добрица Ћосић смењен, Светозар Стојановић се повукао са тог места. Професор Стојановић био је члан и Комисије за истину и помирење, коју је именовао председник СРЈ Војислав Коштуница, а био је и члан Управног одбора компаније „Политика“. Професор Стојановић био је такође оснивач и председник Српско-америчког центра, који је 2009. године прерастао у Центар за националну стратегију са седиштем у Београду, као и члан спољнополитичког савета Министарства спољних послова Србије и члан Савета Републичке Радиодифузне агенције. Један од последњих његових текстова написаних 2010. носи назив: „Зашто нисам за улазак у НАТО“.

Као члан многих стручних институција и организација, као аутор запажених књига и чланака, као уредник многих часописа и политички саветник највишег ранга, Светозар Стојановић изнад свега био је борац за демократију и хуманистичке вредности и као такав ангажовани интелектуалац у најбољем смислу те речи. Светозар Стојановић промишљао је сложене политичке и етичке идеје, а онда и настојао да се - колико је могуће и немогуће - оне реализују у пољу праксе и заживе као наша стварност. И у томе је неретко успевао. Разумео је, као мало ко у Србији, да најбољи и најморалнији темељ и полазиште за теоријску анализу, али и политику, лежи у стратешком истраживању као истраживању целине. Зато за њега сагледавање националног идентитета, његове битности и смисла, није никада стајало у колизији са идејом космополитизма као хуманизма и бриге о човечанству. Дискретно, конструктивно и стваралачки, позитивним делањем и речју, Светозар Стојановић је показао колико дубоко грешу свака политичка и интелектуална елита која није тога свесна и колико дубоко противречи самој себи.

У теорији, као и у пракси - а највише у политичкој етици и филозофско-стратешком размишљању - Стојановић је био зато не само интелектуалац светског реномеа, него и парадигма објективног и непристрасног, неострашћеног и далековидог, у исти мах научног и практичног приступа стварности. Његов лик и ангажман живо је сведочанство могућности да интелектуалац - сем важних књига и предавања - остави траг и учини видљивим и битним стечене увиде, непосредно учествујући у креирању политичке стварности. Живећи идеју да принципијелност и прагматизам не морају бити у вечитом сукобу, него да их је могуће, теоријски и практично, објединити на креативан начин, Светозар Стојановић показао је смисао интелектуализма и филозофије у политици, као и политике у филозофији. И у томе је био незаменљив. Зато и није случајно да институција чији је оснивач био у последњим годинама живота носи назив “Центар за националну стратегију”, као што ни најмање није случајно да је он био њен председник.

У политичкој етици Светозара Стојановића није било места за две Србије. Баш као што није било места за два света. То је била етика пријатељства, сарадње, дијалога и демократије, скупљена у тихом а одлучном позиву да непрестано и суштински „будемо

Пише: Богдана Кољевић
четвртак, 13 мај 2010 23:34

више од оног што јесмо“. То је зато јер је Стојановић био од ретке сорте интелектуалаца који умеју да одговоре на најважнија национална питања а да ти одговори буду вођени умом, вредностима и принципима - о којима се филозофски расправља а практично се и доследно доказују на делу. Прилазити сваком питању без предрасуда, препознавати пре врлине него мане, трагајући за оним добрим у свему, одлика је интелектуалаца који се искрено брину и размишљају на добробит и свог народа и човечанства.

Професор Светозар Стојановић био је човек који је спајао и стварао: људе, догађаје, мисли и речи, најконкретније и најапстрактније, историјско и будуће, завађено и подељено - и то га је чинило не само светским хуманистом већ и збиљским филозофом практичарем. Мада је с пуним правом, заједно са Браном Петронијевићем и Михајлом Марковићем, увршћен у „Биографски речник филозофа XX века“, Света Стојановић припадао је не мање XXI веку. У дечачком дослуху са временом, радознано и оптимистички пратећи и учествујући у убрзаним догађајима, интелектуално разиграно у темпу друштвених промена, понекад и пророчки, умео је да разуме и објасни савремени свет и његов развој, и догађаје које многи још увек не виде. А чак и када је повремено грешио или мењао мишљење, умео је то да призна, јасно и јавно, без оклевања и мистификације.

Зато је његова улога у савременој Србији била непоновљива – у филозофском и политичком, у практичном али и у културном смислу. Зато је његов изненадни одлазак за интелектуалну и политичку јавност Србије огроман и скоро ненадокнадив губитак. Марљивошћу и агилношћу, животношћу и оптимизмом, предузимљивошћу и креативношћу, као и мноштвом интелектуалних и практичних талената, које су пратили најважнији људски квалитети, Света Стојановић замењивао је целу једну најбоље организовану чету. А ми? Можда можемо да разумемо трагове његових идеја за будућност, стварајући политички, филозофски и интелектуални хоризонт у којем ће једног дана доћи до консензуса о најважнијим националним и државним питањима српског народа. То је био његов животни задатак, мотивациона снага целокупног његовог ангажмана и специфична одговорност политичке етике коју је доследно, суптилно и одлучно бранио.

Можда можемо, за почетак, да покушамо да будемо достојни и свесни задатака који су пред нама. Као што је он био достојан и свестан.